

NYÍLTAN A PSZICHÓZISRÓL

Készült az Egészségügyi Ellátórendszer
Szakmai Módszertani Fejlesztése
EFOP-1.8.0.-VEKOP-17-2017-00001
projekt keretében.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

MIT JELENT A PSZICHÓZIS KIFEJEZÉS?

A pszichózis – pszichotikus állapot – kifejezés azt jelenti, hogy az egyénnek elvész a kapcsolata a valósággal.

Az állapot jellegzetessége, hogy az illetőnek érzéksalódásai, más néven hallucinációi vannak. Például:

- Olyan hangokat hall (valaki beszél hozzá vagy mások párbeszédeit hallja),
- esetleg olyan dolgokat lát (konkrét személyek vagy meghatározhatatlan alakok, árnyak, fények) melyek a valóságban nem léteznek.

Lehet egyéb kóros érzékelés is. Például:

- szagok,
- bőrön furcsa érzések,
- belső szervekkel kapcsolatos érzetek.

Roszbab, ha az érzékelés bizarr, vagyis a valósággal nagymértékben nem összeegyeztethető. Például olyasmit érez hogy:

- kioperálták a szívet,
- leszakadtak a végtagja,
- állatok költöztek a hasába stb.

Másik fontos ismérve az állapotnak a téveszmék jelenléte (üldöztetés, befolyásoltatás érzésének fokozatai, különleges képesség megélése), amely elvezet az indokolatlan gyanakváshoz, bizalmatlansághoz, amit paranoiának vagy paranoid tüneteknek nevezünk. A tünetek oda vezetnek, hogy az egyén magatartása súlyosan eltér az adott helyzetben elvárhatóától (pl. agresszív viselkedés) és jelentős kommunikációs zavart okoz.

A pszichotikus állapotban lévő ember betegségbelátása rossz. A páciensek jelentős hányadára jellemző, hogy tüneteiket nem minősítik kórosnak, nem látják önmagukat betegnek és nem gondolják úgy, hogy segísége-re, esetleg orvosi kezelésre lenne szükségük.

MIT OKOZ A PSZICHÓZIS?

Szinte minden esetben a pszichózis nagymértékű, úgynevezett elemi szorongást, félelmet, rettegést okoz, ami nem hasonlítható egyéb szorongáshoz (mint pl. a pánikbetegség vagy a depresszió). A nagyfokú szenvedéssel járó stressz jelentősen károsíthatja a szervezetet (szív- és érrendszeri problémák, gyomorfekély stb.), és nem megfelelő viselkedéshez is vezethet. Emiatt is nagyon fontos a pszichózis felismerése és minél gyorsabb orvoslása.

MI OKOZZA A PSZICHÓZIST?

A zavar hátterében számos mentális kórfolyamat, betegség állhat. A pszichózis a pszichiátriai állapot súlyosságát jelző kifejezés. Pszichiátriai tünetek keletkezéséért több, egymástól elkülöníthető vagy egymással összefüggő tényező is okolható, illetve ezen tényezők együtt állása szükséges a tünet kialakulásához.

A pszichózis olyan egyéneknél jelentkezik, akik erre genetikusan hajlamosak, a testükben zajló biokémiai folyamatok sérülnek. Az ilyen emberekben további fizikai-kémiai és/vagy pszichés traumák fokozzák a bizonytalanságot és végül túlfokozott stresszhatás miatt kialakul a pszichózis. A pszichotikus zavar gyakran visszatérhet. A gyakori visszaesésekben a külső és a belső (lelki) események, a családi és a szociális környezet reakciói, tehát sokféle, úgynevezett pszichogén tényező játszhat szerepet.

MILYEN HÉTKÖZNAPI ELNEVEZÉSEI VANNAK ENNEK AZ ÁLLAPOTNAK?

Az egyszerű megfigyelés alapján sokan elmezavart mondanak, mely lényegét, súlyosságát tekintve elfogadhatónak tekinthető. A korábbi évszázadokban elterjedtek az olyan kifejezések, mint megszállottság, téboly, őrült, bolond. Ezen utóbbiak megbélyegzők, kirekesztők, nem egészségügyi problémára utalnak, ezért ezeket ne használjuk!

MILYEN BETEGSÉGBEN, ZAVARBAN FORDULHAT ELŐ, HOGY PSZICHOTIKUS LESZ EGY EMBER?

1. Szkizofrénia, ide tartozik a pszichózisok nagyobb része;
2. Hangulatzavarok;
3. Szellemi leépüléshez társuló vagy agysérülés okozta pszichotikus zavar;
4. Droghasználat miatt kialakuló pszichotikus zavar;
5. Kényszerbetegség;
6. Táplálkozási magatartás zavarai;
7. Gyermekekhez társuló zavar;
8. Személyiségzavarok;
paranoid, szkizoid, érzelmileg labilis (borderline);
9. Mentális retardáció;
10. Eleve sérült elmeműködés miatt kialakuló pszichózis.

A PSZICHÓZIST ÖSSZE LEHET-E KEVERNI A DEPRESSZIÓVAL?

Az érzékcsalódások, paranoid téveszmék, magatartászavar (amit a szaknyelv pozitív tüneteknek nevez) mellett pszichotikus állapotokban előfordulhatnak olyan tünetek is, amelyek hasonlóak a depressziós tünetekhez, panaszokhoz. Az esetek egy részében a pszichózis lappangva, hosszabb idő alatt alakul ki és áll fenn. Ilyenkor hangulati üresség, akaratlétküliség, az emberi kapcsolatok jelentős csökkenése, magába fordulás, tehát az illetőre jellemző addigi viselkedés jelentős megváltozása észlelhető. Ezeket a tüneteket negatív tüneteknek nevezzük. Ez az állapot összetéveszthető a depresszióval, amit csak szakember tud megkülönböztetni.

VESZÉLYES LEHET-E A PSZICHÓZIS?

A pszichotikus állapotban lévő egyén gyógykezelése haladéktalanul javasolt. A lelki egyensúlyát veszített személy állapota súlyosbodhat és veszélyeztető magatartás alakulhat ki, vagyis az illető saját vagy mások egészségét, testi épségét veszélyeztetheti. Ebben az esetben orvosszakmai és jogszabályi előírás alapján sürgősségi gyógykezelés szükséges – akár a beteg akarata ellenére is.

MILYEN HOSSZÚTÁVÚ KÖVETKEZMÉNYE LEHET, HA GYAKRAN JELENTKEZIK PSZICHÓZIS EGY EMBERNÉL?

A pszichotikus állapot legfontosabb következménye az idegsejtek pusztulása, amely egyéni érzékenységtől függően évek vagy évtizedek alatt gondolkodási, érzelmi, szociális funkcióromláshoz, szellemi leépüléshez vezethet. Ezért is fontos, hogy a környezet, a családtagok is felismerjék a tüneteket, segítve a kóros állapot gyakori ismétlődésének megelőzését.

ÉN IS LEHETEK PSZICHOTIKUS?

Pszichózis bárkinél előfordulhat, de sok tényező együttes előfordulása kell, ahhoz, hogy ez megtörténjen. Ezért is fontos, hogy legalább a rajtunk múló és kívülről jövő tényezőket elkerüljük.

GYÓGYÍTHATÓ-E A PSZICHÓZIS?

A pszichózis elsődleges és elengedhetetlen terápiája a gyógyszeres kezelés: antipszichotikum, szükség esetén szorongásoldó alkalmazása.

Az antipszichotikum alkalmazásának – mint minden gyógyszeres terápiának – a hatás, mellékhatás mérlegelése alapján személyre szabottan kell történnie. Az antipszichotikumok hatása (és mellékhatása is!) akár már néhány nap alatt jelentkezik (téveszmék érzelmi töltetének csökkenése, hallucinációk intenzitásának csökkenése), azonban a terápiás hatás kiteljesedéséhez, stabilizálódásához hetekre, akár hónapokra is szükség lehet. Visszatérő pszichózissal járó betegségek esetén (pl. szkizofrénia) javasolt a hosszú távú, fenntartó antipszichotikum terápia, amely legjobban szolgálja a tünetek kiújulásának megelőzését, és jobb életminőséget ad az érintetteknek.

A gyógyszeres terápia szükséges, de nem elégséges a korszerű terápiás felfogás alapján. Fontos a pszichés vezetés, a kiváltó tényezők azonosítá-

sa, és megoldási lehetőségek beépítése a terápia folyamatába. A krónikus pszichotikus betegségeknél a kezeléshez tartozik a pácienssel közösen rehabilitációs célok és tervek megfogalmazása, majd megvalósítása a környezet, család, közösségi ellátók segítségével.

Fontos, hogy a **pszichózis gyógyítható, elmulasztható**. A pácienssel együttműködve a kiváltó okoktól függően jelentősen csökkenthető a kórállapot újabb jelentkezésének rizikója.

Mit tegyek, ha a szomszédom (akivel korábban jó volt a kapcsolatom) az elmúlt félévben visszahúzódóvá vált, munkahelyére nem ment be, nappal alszik, éjszaka járkal, hosszú ideig zuhanyozik. Mai nap reggel eltorlaszolta szobájának ajtaját, folyamatosan magának mormol nem érthető mondatokat, ököllel belülről veri az ajtót és valamit hozzávág a falhoz.

Azonnal (sürgősséggel) mentőt kell hívni azzal, hogy feltételezhetően a szomszéd pszichotikus állapotban van, közvetlenül veszélyeztetheti saját vagy mások egészségét, testi épségét.

Ezek alapján, ha egy embertársunknál a pszichózis jeleit tapasztaljuk, azonnal hívjuk a 112-es segélyhívót és mondjuk el a kezelőnek a történeteket. Egy mentőautót fognak küldeni, amellyel beszállítják a beteget a területileg illetékes pszichiátriára.

